

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2000/82

Karar Sayısı : 2002/193

Karar Günü : 26.11.2002

Resmi Gazete tarih/sayı:26.02.2003/25032

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Beydağ Sulh Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 8.6.1984 günlü, 219 sayılı "Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk tümcesinin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 7., 11., 13., 17., 22., 23., 24., 38., 42., 49., 87. ve 91. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Genel nüfus sayımı için 22.10.2000 günü ilan edilen sokağa çıkma yasağına uymayan davalı hakkında Cumhuriyet Savcılığı'nca TCK'nun 526. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle açılan davada, 219 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Kanun Hükmünde Kararname Kuralı

8.6.1984 günlü, 219 sayılı "Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin itiraz konusu ilk cümleyi de içeren 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Madde 32- Genel nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı konur. Bu sayımlarda her vatandaş geçerli bir özürü olmadıkça sayım komiteleri ve bunların bulunmadığı yerlerde o yerin en büyük mülki amiri tarafından verilecek nüfus sayımı ve denetleme memurluğu işini kabul etmek zorundadır. Nüfus sayımlarında görev alacaklar ve istisna edilecekler, bu sayımla ilgili olarak çıkartılacak yönetmelikle tespit olunur."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 7., 11., 13., 17., 22., 23., 24., 38., 42., 49., 87. ve 91. maddelerine dayanılmış, 19. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Rüştü SÖNMEZ, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın

katılmalarıyla 14.12.2000 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELEMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu KHK kuralı ve ilgili görülen Anayasa kurallarıyla bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, 219 sayılı KHK'nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk tümcesinde, **genel nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı konulacağı**nın belirtildiği, oysa temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması anlamına gelen bu düzenlemenin Anayasa'ya göre ancak yasa ile yapılabileceği, Bakanlar Kurulunca çıkarılan KHK'lerle temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanamayacağı belirtilerek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 7., 11., 13., 17., 22., 23., 24., 38., 42., 49., 87. ve 91. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 8.6.1984 günlü, 219 sayılı "Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", 17.6.1982 günlü, 2680 sayılı Yetki Kanunu ile bu Kanun'un süresinin 2 yıl daha uzatılmasını öngören 2.12.1983 günlü, 2967 sayılı Yetki Kanunu'na dayanmaktadır.

Anayasa'da kimi konuların KHK'lerle düzenlenmesi yasaklanmaktadır. Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler..."in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kural gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi "Bakanlar Kurulu"na ancak yasak alana girmeyen belli konularda kanun hükmünde kararnama çıkarma yetkisi verebilir.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu durumda, itiraz konusu kural ilgisiz nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 19. maddesi kişi özgürlüğünü ve güvenliğini korumaya yönelik hükümleri içermektedir. Madde, sadece keyfi yakalama ve tutuklamaya karşı bir güvenceden ibaret olmayıp, kişiye dilediği gibi karar verip hareket edebilme olanağı sağlayan özgürlükler alanını kapsamakta ve bir kimsenin başkasına zarar vermeden, vücut ve hareket serbestisine sahip olması, dilediği gibi dolaşabilmesi ve yasayla belirlenen ve sınırlanan durumlar dışında hareket ve gidip-gelme özgürlüğünden yoksun bırakılamamasını ifade etmektedir.

Herkesin yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğunun açık bir biçimde ifade edildiği Anayasa'nın 23. maddesi ile kişilerin gidip-gelme, dolaşma, hareket özgürlükleri güvenceye alınmakta ve bu özgürlüklerin sadece maddede belirtilen nedenlerle ve yasayla sınırlandırılabilmesi kabul edilmektedir.

Dava konusu kuralla getirilen sokağa çıkma yasağı, 19. ve 23. maddelerde belirtilen sınırlamalar içinde yer almadığı gibi her iki kural da Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde, başka bir anlatımla Anayasa'nın 91. maddesi ile sıkıyönetim ve olağanüstü haller dışında kanun hükmünde kararnamelerle düzenleme yapılamayacağı belirtilen yasak alanda yer almaktadır.

İtiraz konusu 219 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi ile genel nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı getirilerek, Anayasa'nın 19. ve 23. maddelerinde anlatımını bulan temel hak ve özgürlüklerin kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi, Anayasa'nın 91. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Kuralın iptali gerekir.

Konunun başvuru kararında dayarılan diğer Anayasa kuralları yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ

8.6.1984 günlü, 219 sayılı "Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk tümcesinin, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 26.11.2002 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU	Aysel PEKİNER
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Enis TUNGA		Mehmet ERTEN